

Grusomt at slukke håbet

Den gamle skipper fortæller om eftersøgningen

Tekst: Hans J. Ehrhardt
Foto: Lars Juul

ENDELAVE - Da vi kom ind i havnen ved et-tiden om natten, stor der 250-300 mennesker på havnen. Vi var dem, der måtte slukke ethvert håb om at finde overlevende. Det var forfærdeligt.

Siger skipperen på Endelave-færgen gennem 36 år frem til 1986, nu pensioneret kaptajn Harald Sørensen.

Han var i Horsens, da meldingen om ulykken indløb.

Godt nok var Harald Sørensen ikke blandt mand-skabet hos Horsens Dampskibsselskab, men han var altid på kajen, når Endelave-damperen



Kaptajn Harald Sørensen - var med til at lede efter overlevende og måtte til sidst slukke håbet hos Øboerne.

- for at få sig en sludder med mandskabet. Selv var Harald Sørensen forhyret på et andet skib.

Så Agda sejle

- Jeg havde også været nede ved Agda den 15. januar 1944, da hun afgik til Endelave. Natten forinden havde jeg sovet på sømandshjemmet sammen med skibsfører Valdemar Sørensen, der var blandt de omkomne, siger Harald Sørensen.

- Da jeg hørte om ulyk-

ken, løb jeg straks ned på kajen. Selskabets andet skib, »Horsens«, var på vej til at afsejle for at deltage i eftersøgningen, og de manglende en mand. Så jeg gik ombord og sejlede med ud til det sted, hvor »Agda« var forlist.

- Vi mødte lods-båden fra Hjarnø, der gav besked om, at der formentlig ikke var noget at stille op. Men vi fortsatte ud til havari-stedet, fik noget lys rigget til og lyste ned i olie-striben. Vi kunne se den hvide ræling nede i vandet, for

»Agda« lå på kun godt tre meter vand.

- Eftersøgningen blev fortsat, men kl. et - ca. seks timer efter forliset - måtte vi give folk på kajen besked om, at der næppe var chance for at finde flere overlevende.

- Jeg har i min tid som sømand været vidne til mange minesprngninger, også hvor vi har samlet et større antal omkomne op, men oplevelsen på havnen i Endelave står stadig i min erindring som noget af det grusomste, jeg har været ude for. Jeg tror ikke, at ret mange på Endelave fik sovet den nat, siger Harald Sørensen.

Dagen efter sejlede »Horsens« retur, og undervejs stoppede skibet op for at tage den nøjagtige position på vraget. Fiskeren fra Endelave havde allerede om natten smidt en bøje på stedet.

Flag på halv

- Da vi kom til Horsens, var alle flagene på halv

stang. Det var en bevægende oplevelse.

- Kaptajnen på »Horsens« nægtede at sejle, før der var strøget for miner. Det blev der først til maj, selv om forliset skete den 15. januar. Imens chartrede man en træ-yacht, der var mindre risikabel at sejle med i forhold til magnet-minerne, siger Harald Sørensen.

Det var tyskerne, der - omsider - sørgede for mine-strygningen, men tabet af »Agda« var mærkbart helt frem til 1950, fordi man manglede skibet og ikke havde midler til at erstatte det med et nyt. »Horsens« sejlede på skift til Endelave og Samsø, og derfor kunne det tage fire dage, hvis man skulle fra Endelave og til Horsens - for eksempel til en konfirmation.

I 1950 startede en ny rute op - med Harald Sørensen som skipper. I 1982 overtog den nye færgefart sejladsen med den nuværende færge.

Vi græd og græd i skolen

Datter af kaptajnen ser tilbage på Agda-tragedien

Af Hans Ehrhardt

ENDELAVE - Vi sad i skolen og græd og græd. Men midt i tragedien med »Agda« oplevede vi, at øen rykkede tættere sammen. Der var et sammenhold uden sidestykke.

Arne Margrethe Gade Mikkelsen, født Mortensen, var 11 år - og datter af kaptajnen på »Agda«, Carl Edvard Mortensen - da hendes far pludselig forsvandt fra hende, da »Agda« og alle ombord den 15. januar 1944 blev revet bort af en mine-sprængning.

- Kendte risikoen

- Min far kendte risikoen. Han var med, da skibet »Horsens« på et tidspunkt før Adga-katastrofen blev berørt af en mine-eksplosion ved Samsø.

- Minen sprang i skibets kølvand, og derfor slap »Horsens« for skader.

- Far vidste, at hvis en sådan eksplosion indtraf i farvandet ved Endelave,



Disse mennesker nogle af dem, der mistede pårørende ved »Agda«-katastrofen - fra venstre Inger Hansen, Ejvind Zederkof Hansen, Laura Pedersen, Kirsten Jensen, Ingrid Carstens og Anne Margrethe Gade Mikkelsen. De var alle med ved højtideligheden ved mindestenen på Endelave. (Foto: Lars Juul)

ville den blive endda meget voldsom. »Den bliver kraftig«, sagde han, fordi den ringe vanddybde ville presse trykket fra eksplosionen opad. Og det var netop, hvad der skete for »Agda«.

- Mor hørte eksplosionen, og med det samme udbød hun: »Det var »Agda««. Hun vidste, at min far ofte havde lagt mærke til, hvilken rute flyverne fulgte, og hun måtte derfor

leve med frygten for, hvad der kunne ske.

Eksistens truet

- Samtidig med, at vores kære far blev revet væk, var familiens eksistensgrundlag også truet. Havde vi vidst, at krigen sluttede et år efter, havde det måske ikke været så slemt, men vi stod foran år med smalle kår. Først i 1947

kom der en erstatning til mor.

- Vi var tre små piger på 11, ni og tre år. Midt i den menneskelige tragedie vidste ingen, hvordan vi skulle klare os. Det var forfærdeligt midt i alt det andet.

Rykkede sammen

- Men midt i krisen oplevede vi også, at øens befolkning rykkede tættere

sammen. Der blev et sammenhold, som jeg aldrig har oplevet andre steder siden hen.

- Øen har til enhver tid måttet leve med havet som en partner, det har ingen kunnet ændre på, siger Anne Margrethe Gade Mikkelsen.

Tidligere landpostbud Ejvind Zederkof Hansen mistede en lillebror ved forliset:

- Vi har måttet lære at leve med det, det er klart. Men der har til stadighed været talt om ulykken i alle de 50 år. Ingen af os, der oplevede det dengang, glemmer det nogensinde.

- Ulykken skete kun få dage efter tragedien med digteren og præsten Kaj Munk. Det var voldsomme begivenheder på meget kort tid, siger Ejvind Zederkof Hansen.

Han var tæt på også at miste sin mor. Moderen havde været i Horsens med sønnen Poul for at købe konfirmationstøj, og de skulle begge hjem med »Agda«.

Men i sidste øjeblik ombestemte hun sig og tog i stedet til Løsning for at besøge en bror, hun ikke havde set længe.

Ejvind's lillebror, Poul, tog derfor alene med båden tilbage - men kom aldrig tilbage.